

Melindan kysely Koha- korkeakoulu- ja erikoiskirjastoille

MELINDA-KOHA-KUVAILUTYÖN SUJUMINEN

24.6.2021

Sisällys

Tiivistelmä.....	2
Jatkotoimenpiteet	3
Kyselyn toteutus.....	6
Kyselyn tulokset	6
Kyselyyn vastanneet.....	7
Kuvailutyö	7
Kuvailutyön sujuminen Alephissa.....	7
Kuvailutyön muutokset Koha-kirjastojärjestelmään siirtymisen jälkeen	10
Verkkoaineistojen kuvailu Melindaan.....	12
FintoAI:n / Annif-työkalun käyttö kuvailussa	13
Tietueiden replikointi ja osakohteiden tallennus.....	14
Lyyti-kyselylomake	17

24.6.2021

Tiivistelmä

Suomen korkeakoulukirjastojen luopuessa Voyager-kirjastojärjestelmästä osa kirjastoista siirtyi käyttämään Koha-kirjastojärjestelmää. Kohaan siirtyneitä korkeakoulu- ja erikoiskirjastoja ovat Centria ammattikorkeakoulun kirjasto, Diakonia ammattikorkeakoulun kirjasto Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kirjasto (3AMK), Humanistinen ammattikorkeakoulu Humakin kirjasto, Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto, Jyväskylän yliopiston kirjasto, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjasto, Kansalliskirjasto, Kansallisarkiston kirjasto, Laurea ammattikorkeakoulun kirjasto (3AMK), Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto, Metropolia ammattikorkeakoulun kirjasto (3AMK), Svenska handelshögskolans bibliotek, Tiedekirjasto Tritonia, Tilastokirjasto, Varastokirjasto ja Yrkeshögskolan Arcadas bibliotek. Näissä kirjastoissa kuvailutyö tehdään pääosin metatietovaranto Melindan Aleph-järjestelmässä ja kokoelmienhallinta on paikallisjärjestelmässä, Kohassa.

Kansalliskirjaston Melinda-palveluissa haluttiin selvittää, miten Melinda-Koha-kuvailutyö on sujunut Koha-kirjastojärjestelmää käyttävissä korkeakoulukirjastoissa Voyagerista luopumisen jälkeen. Koha-järjestelmää käyttäville kirjastoille lähetettiin kysely helmikuun lopulla 2021. Kysely lähetettiin sekä kirjastojen palveluosoitteisiin että kirjastonjohtajille. Vastauksia saatiin yhteensä 26 kappaletta 12 kirjastosta. Vastausprosentti oli 71% (12/17 kirjastoa). Vastauksissa oli kirjastokohtaisia koontivastauksia sekä yksittäisten kuvailijoiden vastauksia.

Kuvailutyötä koskien suurin osa vastaajista kertoi kuvailutyön Alephissa sujuvan hyvin ja ongelmitta. Monet vastaajista myös kokivat, että Alephissa on tapahtunut paljon kehitystä. Kuvailutyössä toimivaksi koettiin muun muassa näppärät pikakomennot, valmiit pohjat ja tietueiden poiminnan helppous. Myös Kansalliskirjaston järjestämät koulutukset saivat kiitosta. Parannettavaa puolestaan katsottiin olevan Alephin ohjeissa, esimerkiksi tag-esimerkkien toivottiin olevan tuoreempia. Lisäksi useissa vastauksissa mainittiin tuplien määrästä sekä replikoinnin häiriöistä. Tuplien määrään vaikuttaa uusien kirjastojen mukaantulot, sillä tuplia syntyy mukaantulojen yhteydessä. Tuplat ovat kuitenkin pienempi haitta kuin väärinyhdistyneet tietueet. Tuplien ongelmaa on pidemmällä tähtäimellä suunnitteilla tekoälypohjaisia ratkaisuja, mutta näiden kehittäminen on pitkälti kiinni käytössä olevista resursseista. Useimmat vastaajista arvioivat, ettei Melinda-kuvailutyö ja Melindaan kuvailtavien aineistojen määrä ole juuri muuttunut Koha-kirjastojärjestelmään siirtymisen myötä.

Kohassa tehtävään kuvailutyöhön liittyen käytännöt ja kokemukset olivat vaihtelevia. Osa vastaajista koki, että kuvailutyö oli helpottunut ja nopeutunut muutoksen myötä. Toisaalta toiset kokivat uuden välineen kankeaksi. Jotkut kirjastot ovat luopuneet varastotietueiden, holding-tietueiden tekemisestä, mikä on sujuvoittanut heidän mielestään kuvailutyötä. Lisäksi kuvailutyöhön liittyen kysyttiin verkkoaineistojen kuvailusta Melindaan sekä FintoAI:n/Annif-työkalun käytöstä kuvailussa. Verkkoaineistojen kuvailusta ei kaikissa kirjastoissa ollut tehty seurantaa, eikä määriä osattu sen vuoksi arvioida. Verkkoaineistojen kuvailussa on hajontaa. Jotkut kirjastot kuvailevat kaikki verkkoaineistot Melindaan ja osa ei mitään, jotkut puolestaan jotain siltä väliltä. Annif-työkalun osalta vain muutamissa kirjastoissa oli jo tehty kokeiluja. Suurimassa osassa asia oli vielä työlistalla.

24.6.2021

Kyselyn seuraava osuus liittyi tietueiden replikointiin ja osakohteiden tallennukseen. Kysymykseen, otetaanko replikoinnissa vastaan muiden kirjastojen tekemät muutokset, myönteisesti vastasi 14 kirjastoa ja kielteisesti 12 kirjastoa. Vastauksissa on ristiriitaisuutta, sillä joistakin kirjastoista saatiin sekä myöntävä että kieltävä vastaus. Tämä saattaa johtua siitä, että vastaajat olivat ymmärtäneet kysymyksen eri tavalla. Lisäksi useimmat kielteisesti vastanneista kertoivat, että he ottavat vastaan ainoastaan Fennican tekemät muutokset. Kysymykseen myöntävästi vastanneita pyydettiin arvioimaan, miten tietueiden replikointi nykyisin sujuu. Tietueiden replikoinnin koettiin sujuvan hyvin eikä yhtään negatiivista arviota annettu. Lisäksi kysyttiin, miten osakohteiden tallennus sujuu, mikäli kirjastossa tallennetaan osakohteita. Kysymykseen saatiin 20 vastausta. Seitsemän vastaajan mielestä osakohteiden tallennus sujui melko hyvin, yksi vastaajista arvioi sen sujuvan erittäin hyvin. Vastaajista 12 ilmoitti, ettei osaa sanoa, miten osakohteiden tallennus sujuu.

Kyselyn viimeisessä osiossa tiedusteltiin mahdollisia toiveita Koha-kirjastojärjestelmää käyttävien korkeakoulukirjastojen kuvailijoille suunnatun webinaarin aiheiksi. Webinaari toteutettiin 20.4.2021, ja kyselystä saatuja vastauksia hyödynnettiin webinaarin ohjelman suunnittelussa. Tilaisuuden jälkeen kerätyn palautteen mukaan tapahtuma koettiin varsin hyödylliseksi. Lisäksi Melinda-wikiin päätettiin perusta Kohaa käyttäville korkeakoulukirjastoille oma niksisivunsa, sillä usea kyselyyn vastannut toivoi webinaarin aiheeksi niksejä ja vinkkejä. Lisäksi kyselyn lopussa sai antaa vielä vapaata palautetta.

Jatkotoimenpiteet

Kehitystarve	Sisältö	Toimenpide	Muuta
Kuvailutyö Alephissa	Mahdollisuus saada 700-kentän rooleihin toimittaja ensimmäiseksi? Vrt. 100-kentässä kirjoittaja tulee valittavaksi ensimmäisenä.	Alephiin tehty korjaus; toimittaja on ensimmäisenä 700-kentän e-osakentässä. Vinkit Talonmiehen tuokioihin	
Viiveet replikoinnissa	Replikoinnissa omaan paikalliskantaan on joskus viivettä.	Replikointi on korjattu kevään tilanteeseen nähden. Lisätään tiedotusta viiveistä ja katkoista	Keväällä oli ongelmia uudelle replikointi-kk:lle siirtymisen yhteydessä ja Alman Low Publishingin myötä.

24.6.2021

		sikäli kuin mahdollista.	
Tietueiden korjaaminen	Joskus käytännön kuvailutyössä ongelmia aiheuttaa se, uskaltaako korjata Melindan tietuetta vai ei.	Talonmies-vinkki Oltu yhteydessä Kumeaan, Violaan ja Fennicaan	Talonmiehen kirjeessä 1/2021 (https://www.kiwi.fi/x/kAW5D) oli ohjeet ennakkotietojen, Fennican ja Violan tietueiden käsittelystä. Valmiiden tietueiden käsittelystä on Talonmiehen kirjeessä 2/2021 https://www.kiwi.fi/x/5AJ2DQ ohjeet. Kertaus näistä kaikista otetaan esille vielä Talonmiehen tuokiossa syksyllä 2021.
Alephin tag-esimerkit	Toivotaan, että näytön alaosassa olevan Tag information -kohdan linkit korjattaisiin toimiviksi.	Sovellusohje-linkki on korjattu ohjaamaan suoraan RDA-sovellusohjeeseen. Linkit on korjattu, tiedotetaan asiasta esim. Talonmiehen tuokiossa.	Tag-esimerkit tulevat suoraan MARC-formaatista.
BookWhere	Uusien tietueiden lisäämisessä ei ole ongelmia, mutta BW:llä poimittujen tietueiden merkistökonversiot lisäävät työvaiheita.	Työvaiheita ei voi vähentää, mutta Bookwhere-tuontiprosessia voi selvittää ja ohjeistaa lisää >Tämä on työn alla.	
Tuplatietueet	Melindan tuplat hidastavat työtä vanhemman aineiston kuvailussa. Voisi huomauttaa paremmin tuplista auktoriteettitietueissa.	Lisätään koulutusta ja tiedotetaan tuplien syistä. Pitää selvittää millaisia tuplia Aleph ei huomaa.	Koskee todennäköisesti vain auktoriteetteja tuottavia kirjastoja (esim. Jykdoc,

24.6.2021

			Fennica, Viola), tai jos tekee toimijakuvausta Alephissa.
Hakutoiminnot		Hakuindeksejä voidaan muokata, mutta tarvitaan tietoa siitä, millaisia hakumahdollisuuksia toivotaan. Pyydetään ehdotuksia parannustoiveista. Talonmiehen tuokiossa linkki koulutuksiin.	
Auktoriteetit	<p>Teos- ja ekspressioauktoriteetit hyödynnettäväksi kuvailussa.</p> <p>Esityskokoonpanotermit (SEKO) Asteriin ja hyödynnettäväksi kuvailussa</p>	<p>Violan teos- ja ekspressioauktoriteetit ovat työlliställä. Vaatii ohjeistusta. Poimitaan vain tekijäosa auktoriteetista. > Työn alla.</p> <p>Tämä myös työn alla.</p>	
Aineistot	Onko Kohaan ja Almaan siirtyminen vaikuttanut kotimaisten e-aineistojen määrään Melindassa?	Kansalliskirjasto seuraa Melindan e-aineistojen määrän kehittymistä säännöllisesti.	
Osakohteet	Monografiaosakohteissa kankeutta tuo se, että jokaiseen osakohdetietueeseen pitää erikseen lisätä Low tag.	Selvitetään, miten Kohasta saadaan tiedot siellä jo olevista osakohteista, jotta estetään tuplaosakohteiden synty. -> Työn alla	

24.6.2021

	<p>Osakohteiden tekeminen on sen verran työlästä, että olisi järkevää luopua osakohdesuosituksesta silloin, jos osakohteen ainoa sisältö on kappaleen nimi. Mikäli tietoja esimerkiksi nuottijulkaisuihin sisältyvistä teoksista tallennetaan enemmän, osakohteen tekeminen on paikallaan.</p>	<p>Annetaan palaute tiedoksi Muusaan ja Violaan.</p>	
--	--	--	--

Kyselyn toteutus

Melindan kysely Koha-kirjastojärjestelmää käyttäville korkeakoulu- ja erikoiskirjastoille toteutettiin helmi-maaliskuussa 2021. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, miten Melinda-kuvailu on sujunut näissä kirjastoissa Koha-järjestelmään siirtymisen jälkeen. Kysely lähetettiin kirjastojen palveluosoitteisiin sekä johtajille. Kirjastoilla oli mahdollisuus antaa kyselyyn yhteinen koontivastaus tai jokainen kuvailija saattoi antaa oman vastauksensa. Mikäli kirjastosta haluttiin antaa useampia vastauksia, kysely pyydettiin välittämään kaikille kirjaston kuvailijoille. Myös kirjastonjohtajat saattoivat vastata kyselyyn. Kysely toteutettiin Lyyti-kyselytyökalulla.

Kyselyn tulokset

Selvyyden vuoksi kyselyiden tulokset on raportissa jaoteltu alalukuihin ja -kappaleisiin esitettyjen kysymysten mukaan. Suurin osa kysymyksistä oli avovastauksia, joista on tähän raporttiin koottu yhteenvedot sekä suoria lainauksia vastauksista.

24.6.2021

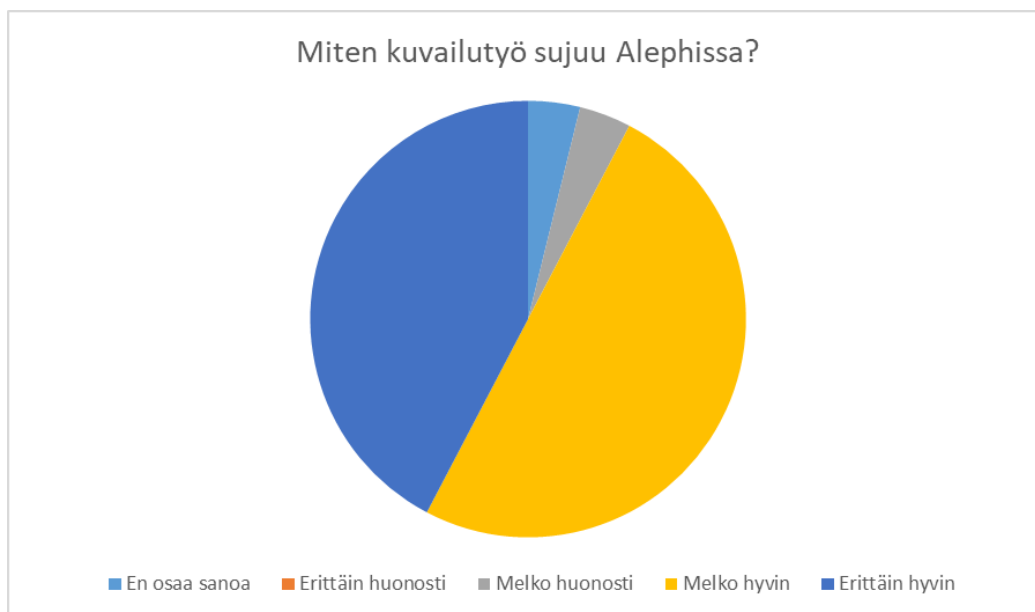
Kyselyyn vastanneet

Kaiken kaikkiaan Koha-kirjastojärjestelmää käyttäviä korkeakoulu- ja erikoiskirjastoja on 17. Vastaukset saatiin kaiken kaikkiaan 12 kirjastolta, osasta kirjastoja tuli useampia vastaus ja osa antoi yhteisen koontivastauksen. Yhteensä vastauksia kyselyyn tuli 26 kappaletta. Viisi kirjastoa ei vastannut kyselyyn. Kaiken kaikkiaan vastausprosentti Koha-korkeakoulu- ja erikoiskirjastoista oli 71%.

Kuvailutyö

Kuvailutyön sujuminen Alephissa

Ensimmäisenä kysyttiin, miten kuvailutyö on sujunut Alephissa, mikä on toiminut hyvin ja missä olisi parannettavaa. Suurin osa vastaajista koki, että kuvailutyö Alephissa on sujunut erittäin hyvin tai melko hyvin. Yksi vastanneista vastasi, että kuvailutyö on sujunut melko huonosti ja yksi vastaajista ei osannut sanoa. Alla kaavio vastausten jakaantumisesta.

Vastaajia pyydettiin kertomaan tarkemmin kuvailutyön sujumisesta ja mainitsemaan sekä hyvin toimivia että parannusta vaativia asioita. Suurin osa vastaajista koki, että kuvailutyö sujuu hyvin ja että Alephissa on tapahtunut paljon kehitystä. Alla on poimintoja palautteesta.

"Sujuu hyvin, helpottunut viime vuosina. Perusasiat osataan erittäin hyvin, harvemmin tehtävissä pitää vähän pohtia. Bookwhere-tuonti yksinkertaista. Osa vastaajista käyttänyt jo pitkään Alephia. Vastaus voisi olla myös "erittäin hyvin". (Vaihtoehto "hyvin" puuttuu.)"

24.6.2021

”Uuden aineiston kuvailu on sujuvaa. Automaattiset sisältövalikot ja yhteys Ysoon ja Asteriin nopeuttavat kuvailua ja tekevät siitä tasalaatuisempaa. Myös Bookwhere-konversio on kehittynyt vuosien varrella.”

”Lisätyt tekstivaihtoehdot (CTRL F8) eri kentissä nopeuttavat paljon kuvailua, samoin aputyökalut (Muuntaja ja Cyrillux). Olisiko mahdollista saada 700-kentän rooleihin toimittaja ensimmäiseksi? Vrt. 100-kentässä kirjoittaja tulee valittavaksi ensimmäisenä. Asterix ja YSO -tarkistukset sujuvat nyt helposti ja nopeasti.”

”Alasvetovalikot ja fraasien lisäys on hyvä asia. - Huomauttaa jos tallentaa tuplan (esim. sama ISBN)”

”Mielestäni sujuu, jos valmiit tietueet ovat selkeitä, mutta ne on usein niin täynnä tavaraa, jotta hahmottaminen on hankalaa. Jos alusta asti luetteloi julkaisun itse se on helpompaa.”

”Kuvailutyö on hyvin ohjeistettua ja Alephissa on hyviä automaattisia apuja työn tekemiseen.”

”Kuvailutyö sujuu hyvin. Alephin ohjeet ja omat paperilla olevat ohjeet auttavat kuvailussa. On hienoa, että on aktiivisia kuvailijoita, jotka laittavat tietoa tietueiden korjauksista.”

”Aleph on koko ajan kehittynyt toimivammaksi ja paremmaksi valmiine sisältökenttineen ja Asterista suoraan poimittavine asiasanoineen ja toimijoineen. - Aleph on yleensä hyvin vakaa ja luotettava. - Kuvailutyö Alephissa on joutuisaa ja miellyttävää. - Replikointi toimii yleensä nopeasti.”

”On helppo etsiä ja kuvailla muiden tekemällä pohjalla.”

”Kuvailemme pääsääntöisesti Alephissa, joten ohjelma on tullut tutuksi ainakin tavallisimmissa toiminnoissa. Replikoinnissa omaan paikalliskantaan on joskus viivettä.”

”Katalogiseringen fungerar som den skall.”

”Aleph on kehittynyt koko ajan hyvin positiiviseen suuntaan. Asterin käyttö, kenttien valmiit sisältövaihtoehdot yms. helpottavat ja nopeuttavat kuvailuprosessia. Lisäksi yhä uusien kirjastojen mukaan tulo rikastaa tietueita entisestään.”

”Aleph on erittäin järkevä tallennusalusta. Ei kaunis eikä moderni, mutta käytössä erittäin hyvä.”

”Teknisesti Aleph toimii hyvin ja jos jotain toimimattomuuksia tulee, ne pyritään hoitamaan nopeasti kuntoon. Aleph-support on hyvin paikalla.”

Toimiviksi asioiksi vastaajat mainitsivat muun muassa näppäret pikakomennot, valmiit pohjat ja tietueiden poiminnan helppous. Myös Kansalliskirjaston järjestämät koulutukset saivat kiitosta. Parannettavaa puolestaan katsottiin olevan Alephin ohjeissa, esimerkiksi tag-esimerkkien toivottiin olevan tuoreempia. Lisäksi useissa vastauksissa mainittiin tuplien määrästä sekä replikoinnin

24.6.2021

häiriöistä. Tuplien määrään vaikuttaa uusien kirjastojen mukaantulot, sillä tuplia syntyy mukaantulojen yhteydessä. Tuplat ovat kuitenkin pienempi haitta kuin väärinyhdistyneet tietueet. Tuplien ongelmaan on pidemmällä tähtäimellä suunnitteilla tekoälypohjaisia ratkaisuja, mutta näiden kehittäminen on pitkälti kiinni käytössä olevista resursseista. Alla on joitakin lainauksia vastauksista.

"Kaksi tietueruutua helpottaa työtä, samoin esim. kenttien kopiointimahdollisuus. Valmiit vaihtoehdot oikein hyvä. Alephin tag-esimerkit voisivat olla vähän parempia/tuoreita. Joskus kaipaillu hakumahdollisuuksia tiettyihin kenttiin, joita ei ole listassa."

"Plussat: Kansalliskirjasto järjestää hyviä koulutuksia säännöllisesti. Kehitettävää: Manuaalisesti lisättävä välimerkitys tuottaa työtä. Poiminta muista kannoista ei tunnun toimivan, esim. Arsc-haut eivät tuota tulosta. Onkohan tälle tapahtunut jotain Almaan siirtymisen jälkeen?"

"Tietueiden poiminta helppoa. Uusien tietueiden lisäämisessä ei ole ongelmia, mutta BW:llä poimittujen tietueiden merkistökonsversiot lisäävät työvaiheita. Melindan tuplat hidastavat työtä vanhemman aineiston kuvailussa. Replikointi usein poikki."

"Pikakomennot niiltä osin, kun niitä hoksaa käyttää. Tietueiden poiminta muista tietokannoista. Myös Tag Information -välilehdeltä löytyvät ohjeistukset ovat hyvät."

"Toimintavarma järjestelmä - Vanhentunut järjestelmä - Huono skaalautuvuus - Useampi kuin kaksi tietue tulisi saada rinnakkain - Suurten tietuemäärien käsittely hankalaa. Vasemmalla vain tietueen numero. Voisi olla esim. nimekkeen alku - Kenttien järjestys tulisi mennä automaattisesti oikein. - Järjestelmä voisi auttaa enemmän välimerkityksessä. - Voisi huomauttaa paremmin tuplista auktoriteettitietueissa."

"Tietueiden siisteydessä olisi petrattavaa. Tuplia väillä melkoisen paljon, sekä tuplakenttiä tietueissa. Mutta muuten sujuvaa ja helpottavia juttuja kun on automatikkaa hyödynnetty, esim. ei tarvitse itse kirjoittaa niin paljon."

"Alephin avut ovat enimmäkseen hyviä paitsi, että joillekin osakentille (esim. 100/700 e) on tehty liikaakin automaattisesti täydentyviä sisältövaihtoehtoja. Nopeampi tehdä osakenttä kuitenkin itse. Rankkausjärjestys?"

"Usemarcon-konversioita voisi parantaa diakriittien osalta. Bookwhere ja Usemarcon ovat tärkeitä ulkomaisen aineiston kuvailussa."

"Pidän erityisesti napinpainalluksen takana olevista valmiista fraaseista ja vaihtoehdoista, joita voi käyttää ko. kentässä. Parannettavaa on Alephin ulkonäössä ja lisäksi toivoisin, että näytön alaosassa olevan Tag information -kohdan linkit korjattaisiin toimiviksi."

24.6.2021

”Jos tiedossa on ISBN eikä Kohassa tarvitse mitään erityisiä muutoksia tietueeseen tehdä, kuvailu on helppoa, koska se tehdään Alephissa. - Jos Kohassa on pakko kuvailla, se on hankalaa, kun kaikki mahdolliset kentät ovat näkyvissä, vaikkei niille ole mitään tarvetta. - Muutosten tekeminen Kohan tallennusalueeltaan vaatii pyynnön pääkäyttäjille, jotka eivät puolestaan ole itse kuvailijoita eivätkä niin ollen tunne kuvailukäytäntöjä. - Haut eivät kaikissa tapauksissa toimi.”

”Apulistat toimii hyvin. Toivoisin että aina olisi sekä suomen- että ruotsinkieliset asiasanat, mutta se kehittyy varmasti koko ajan.”

”Pääsääntöisesti sujuu hyvin. Kuvailukoulutukset ovat hyvin hyödyllisiä. Ohjeita on paljon ja ne vaativat paneutumista, joten kaikki keinot, joilla ne saadaan helposti saataville jne. ovat plussaa.”

”Gränssnittet fungerar sämre på laptop. Hjälptexterna nedanför templatens syns inte.”

”Replikointi: välillä odotettava pitkiä aikoja tai ei onnistu ollenkaan”

”Joskus, kun tuloksia tulee paljon Alephin näytölle (Search-Show), on vaikea löytää se oikea. Olisi näppärää, jos listaa voisi järjestää eri sarakkeiden perusteella.”

”Tiedontuottajien lisääntymisen myötä voi poimia entistä enemmän tietueita, joka nopeuttaa työskentelyä ja lisää kerran tehtyjen tietueiden uudelleenkäyttöä. Tietueiden laatu on kuitenkin moninainen. Koska käsittelemme pääosin takautuvaa aineistoa, meille on tärkeää, että tietueet voi jättää hybridiksi ja silti tehdä pieniä korjauksia esim. kirjoitusvirheet keskeisissä hakukentissä tai merkittävät virheet indikaattoreissa. BookWhere ohjelman tarvitsema Usemarcon konversio on monta vuotta vanha, olisiko syytä päivittää uusimpien sääntö- ja toimintaohjelmien mukaiseksi, jolloin tietueiden korjaaminen toivottavasti vähenisi?”

”Toisinaan on tietueita, joihin on ympätty asiaankuulumattomia asiasanoja pitkät ratirimpsut julkaisun ydinsisältö katoaa kuvailusta kokonaan. Jokainen load tuo myös tuplatietueita sekä kenttiä, jotka eivät kuulu yhteistietokantaan, vaan niiden pitäisi pysyä kunkin omassa kannassa.”

”Pidän Alephin tallennusalueista, koska se ei ole verkkolomake niin kuin esim. Koha tai Arto-artikkeleiden kuvailutyökalu ovat. Alephiin on paljon helpompi ja nopeampi kuvailla kuin lomakkeisiin, kun tallennusformaatti on tuttu. Hiirtä ei tarvitse käyttää ollenkaan niin paljon kuin verkkolomakkeilla, ja silmillekin Aleph on ergonomisempi kuin esim. Koha. Alephiin voi lisätä kenttiä tarpeen mukaan, lomakkeelle ei. Replikointi Alephin ja Kohan välillä takkuu aika-ajoin, mutta se on ymmärrettävää. YSO:n ja toimijoiden Asteri-tarkistukset ovat huippuominaisuuksia Alephissa.”

Kuvailutyön muutokset Koha-kirjastojärjestelmään siirtymisen jälkeen

Kyselyssä tiedusteltiin myös, miten kuvailutyö on muuttunut Koha-kirjastojärjestelmään siirtymisen jälkeen. Osa vastaajista koki, ettei mitään merkittävää muutosta ole kuvailutyössä tapahtunut

24.6.2021

järjestelmävaihdoksen myötä. Osan mielestä kuvailutyö oli helpottunut ja nopeutunut muutoksen myötä. Toisaalta toiset kokivat uuden välineen kankeaksi. Joissakin kirjastoissa oli luovuttu varastotietueiden, holdingsien tekemisestä, mikä oli heidän mielestään sujuvoittanut käytäntöjä. Vastauksissa mainittiin myös, että kuvailutyö keskittyy nyt Alephiin, sillä Kohaa ei koettu toimivaksi kuvailutyökaluksi.

”Helpottunut, parantunut. Näppärää.”

”Korkeakoulukirjastojen hajaantuminen Kohaan ja Almaan on heikentänyt kuvailuyhteistyötä. Alma-kirjastoissa kuvaillut tietueet saattavat näkyä kansallisessa Finnassa, mutta Melindasta tietueita ei löydy. Toisaalta yleisten kirjastojen liittyminen Melinaan on ollut positiivista. Aineistoa on paljon ja ennakkotietueet ovat Melinassa hyvissä ajoin. Primäärikuvailussa voi keskittyä enemmän sellaiseen aineistoon, joka on harvinaisempaa ja joka liittyy oman korkeakoulun erityisaloihin.”

”Ei olennaista muutosta kuvailutyössä.”

”Alkukankeuksien ja varastotietueiden poiston jälkeen hyvin on sujunut. Kohaan alkuperäiskuvaillaan vain vähän aineistoa. Suurin osa kuvailusta tehdään Alephissa.”

”Kun siirryimme Kohassa malliin, jossa emme tee holding tietueita se helpotti kuvailutyötä. Koha on kuvailussa mukavampi kuin Voyager vaikkei voyager ollut huono.”

”Kohassa tehtävät muutokset ovat hankalampia kuin ne olivat Voyagerissa. - Koha on kankeampia ja kömpelömpi kuvailijan kannalta kuin Voyager. - Holding-tietueet jätimme pois painetusta aineistosta, koska ne hidastivat ja hankaloittivat Kohassa toisin kuin Voyagerissa. - Useita niteitä sisältävien kirjojen käsittely on hidasta ja hankalaa Kohassa. - Kohan kuvailupuolesta ei ole ollut koskaan mitään koulutusta ja siksi epäilen, ettemme edes tiedä, mihin kaikkeen se voisi taipua.”

”Bibliografisten tietueiden osalta kuvailutyö ei ole kovin paljon muuttunut. Joitakin kenttiä (esim. lisenssitiedot) muokataan Kohan puolella. Varastotietueista olemme luopuneet painetussa aineistossa eli se on Voyager-aikaan verrattuna iso muutos. Osittain kuvailutyö on Kohan käyttöliittymässä helpompaa, mutta osittain se vie hieman enemmän aikaa kuin Voyagerissa. Esim. varastotietueiden muokkaus ilman valmiita tallennusaloja (vrt. Voyager) vie enemmän aikaa. Tällöin joutuu Kohassa paljon klikkailemaan eri kentistä ja välilehdistä toiseen, vaikka rinnalla usein onkin jokin aiempi samanlaisen aineiston tietue esimerkkinä.”

”Informationen i Leader exporteras inte direkt till Koha utan måste klickas i och sparas på nytt. - Rullgardinsmenyerna (items) är för smala.”

”Nopeutunut, koska ei tarvitse tehdä sijaintitietueita.”

”Kohassa sijainti- ja nidetietojen lisäily sujuvaa, kunhan ensin on hoitanut bib.tietueen kuntoon. Ei merkittävää eroa edelliseen versioon. Molempiin perehtyminen on vienyt oman aikansa.”

24.6.2021

“Alephin ja Kohan replikointi ei ole ollut ihan niin luotettava kuin Voyager aikaan, etenkin poistojen osalta. Muuten ei kuvailutyössä ole juurikaan suurta muutosta. Kuvaillaan edelleen alephiin ja Kohassa tehdään vaan niteet. Varastotiedon poistuminen monografioista oli ehkä "isompi" muutos Kohassa. Kuvailu tuntuu Kohan päässä nopeammalta.”

“Kuvailu Kohassa on paljon Voyageria kankeampaa ja hitaampaa. Siksi yritämme tehdä kaiken mahdollisen Alephissa. Kohassa tallennusalojen muokkaus ja lisäys on mahdollista vain pääkäyttäjille, ei kuvailijoille, mikä aiheuttaa sen, että niitä ei juuri tehdä eikä muokata. Tämä on lisännyt valtavasti copy and paste -tyyppistä työtä, mikä turhauttaa Voyagerin helpon muokattavuuden jälkeen. Ylipäänsä kaikessa pitää aina kääntyä pääkäyttäjien puoleen, mitä ikinä haluaakaan kuvailupuolella tehdä.”

“Alephissa loppukäyttäjän kannalta teknisesti ei mitenkään, Kohassa tosi paljon Voyagerin jälkeen. Yhteissidosten tekeminen on Kohassa aiempaa vaikeampaa.”

Kyselyssä tiedusteltiin, oliko Kohan käyttöönotto muuttanut kirjastoissa Melindaan kuvailtujen aineistojen määrää. Suurin osa vastaajista ilmoitti, ettei järjestelmävaihdoksella ole ollut mitään vaikutusta kuvailtujen aineistojen määrään tai ettei ainakaan tiedetä olleen vaikutusta. Yksi vastaajista arveli, että tapahtuneet muutokset eivät varsinaisesti johdu järjestelmän vaihtamisesta, vaan muista asioista. Yksi puolestaan kertoi, että muutos ei niinkään ole vaikuttanut kuvailtujen aineistojen määrään, vaan kuvailukäytäntöihin.

Verkkoaineistojen kuvailu Melindaan

Seuraavaksi kysyttiin, missä määrin ja minkälaisia verkkoaineistoja kirjastot kuvailevat Melindaan. Kaikki eivät osanneet arvioida kuvailtujen verkkoaineistojen määriä eivätkä olleet tehneet asiasta seurantaa. Osassa kirjastoissa verkkoaineistoja ei kuvailtu Melindaan. Alla on lainauksia vastauksista.

“Määriä ei olla seurattu. Meille hankittavat kotimaiset e-kirjat (suurimmat: Ellibs, Alma Talentin paketit, Kauppakamari) kuvaillaan. E-kirjojen määrä varmasti lisääntyy. Lisäksi satunnaisesti kuvaillaan verkosta saatavilla olevia aineistoja.”

“Kuvailemme Melindaan kotimaisten palveluntarjoajien (Alma, Ellibs, Edita, Oppiportti, ST-käsikirjat) yksittäin ostettuja e-kirjoja.”

“JYUn uudet julkaisut kuvaillaan Melindaan, samoin digitoidut. Opinnäytteitä ei kuvailla Melindaan. Yksittäin ostetut e-kirjat kuvaillaan nykyään Melindaan lähes poikkeuksetta. Muuntaja auttaa paljon. Ostettuja e-kirjapaketteja ei kuvailla Melindaan. Ostettuja e-lehtiä ei kuvailla Melindaan.”

“Oman organisaation julkaisusarjan julkaisut ja yksittäisiä muita vapaan verkon julkaisuja.”

“Kaikki vapaakappalelainsäädännön alaiset julkaisut. Monografiat. - ISSN-toimintaan liittyvät verkkolehdet ja sarjat - Verkkopelejä - Elektra-artikkeleita”

24.6.2021

"Uutena väitöskirjoja ja yliopiston julkaisuja sekä myös vanhoja yo:n julkaisuja digitoidaan ja kuvaillaan."

"Kaikki yksittäin ostetut e-aineistot kuvaillaan Melindaan."

"Musiikkiäänitteiden ja nuottijulkaisujen vapaakappaleluovutuksia."

"Kuvailemme yksittäin ostetut e-kirjat ja tietyt kotimaiset e-kirja- ja e-lehtipalvelut. Tämän lisäksi paikalliskannassamme on vietynä eräitä ulkomaisia e-kirjapaketteja tietokanta-ajoina."

"Kuvailemme kaikki erikseen ostetut e-kirjat sekä kotimaiset Alma Talentin, Kauppakamarin ja ST-Akatemian kirjat sekä asiakkaitamme kiinnostavat vapaasti verkossa julkaistavat aineistot."

"Kuvailemme Melindaan yksittäisinä ostoina hankkimiamme e-kirjoja (esim. Ellibsin, Ebook Centralin ja Ebscon e-kirjat) ja kotimaisista e-kirjoista myös könttänä hankittujen kokoelmien teoksia (esim. Alma Talentin Verkkokirjahylly ja Bisneskirjasto, KauppakamariTiedon Ammattikirjasto). Painopiste on hankituissa e-kirjoissa. Joskus satunnaisesti kuvailemme Melindaan maksuttomia e-kirjoja, jos ne ovat esim. opiskelijoiden kurssimateriaalina organisaatiossamme."

"Avoimet aineistot kuvaillaan; e-kirjat, -lehdet. Kuvailemme Alephissa myös lisenssillä hankitut e-kirjat, -lehdet lähinnä nämä kotimaisilta palveluntarjoajilta (yksittäishankittuja) aineistoja, joitakin äänikirjoja."

"Pro gradu-avhandlingar, doktorsavhandlingar, enstaka e-böcker."

"Vieraskieliset ostetut yksittäiset e-kirjat. Open access -aineistoja omien tarpeiden mukaan. Oman korkeakoulun julkaisut. Satunnaisesti joku verkkolehti."

"Määrät vaihtelee. Yleensä hankintapiikin jälkeen pyritään saamaan mahd. moni julkaisu kuvailluksi ja näin saataville. Lisensoidut e-kirjat, vapaat verkkoaineistot."

"Kuvailemme "kaiken" Melindaan: painetut, lisensoituja ostettuja e-aineistoja sekä tarpeen mukaan vapaasti verkossa saatavia. Lainattavat laitteet: iPadit ja Sanelimet eivät ole Melindassa."

"Yksittäin hankitut verkkokirjat, e-väitöskirjat, digitoidut julkaisut, e-lehdet (ns. omat tilaukset, ei lehti- tai kirjapaketteja kuten FinELib), JYU:n omat verkkojulkaisut."

FintoAI:n / Annif-työkalun käyttö kuvailussa

Viimeisenä kuvailutyöhön liittyvänä kysymyksenä kysyttiin, oliko kirjastoissa kokeiltu FintoAI:ta (Annif-työkalua) kuvailuun Melinda-ympäristössä, ja jos oltiin, niin millaiselle aineistolle. Useimmat vastaajista eivät olleet kokeilleet FintoAI:ta/Annifia, mutta osa arveli jonkun muun omassa organisaatiossa kokeilleen ja isolla osalla asia oli vielä työlliställä. Niissä kirjastoissa, joissa kokeilua oli tehty, aineistona olivat muun muassa opinnäytteet, ulkoimaiset julkaisut, yliopiston julkaisut

24.6.2021

sekä tekniikan aineisto. Yhdessä vastauksessa todettiin, ettei FintoAI/Annif vielä toimi ruotsinkieliselle aineistolle. Yksi kirjasto on ottanut Annifin asiakaskäyttöön opinnäytteiden ja väitöskirjojen julkaisuputkiin, minkä todettiin säästävän kuvailijoiden työtä, kun opinnäytteen tallentaja on jo asiasanoittanut työnsä valmiiksi.

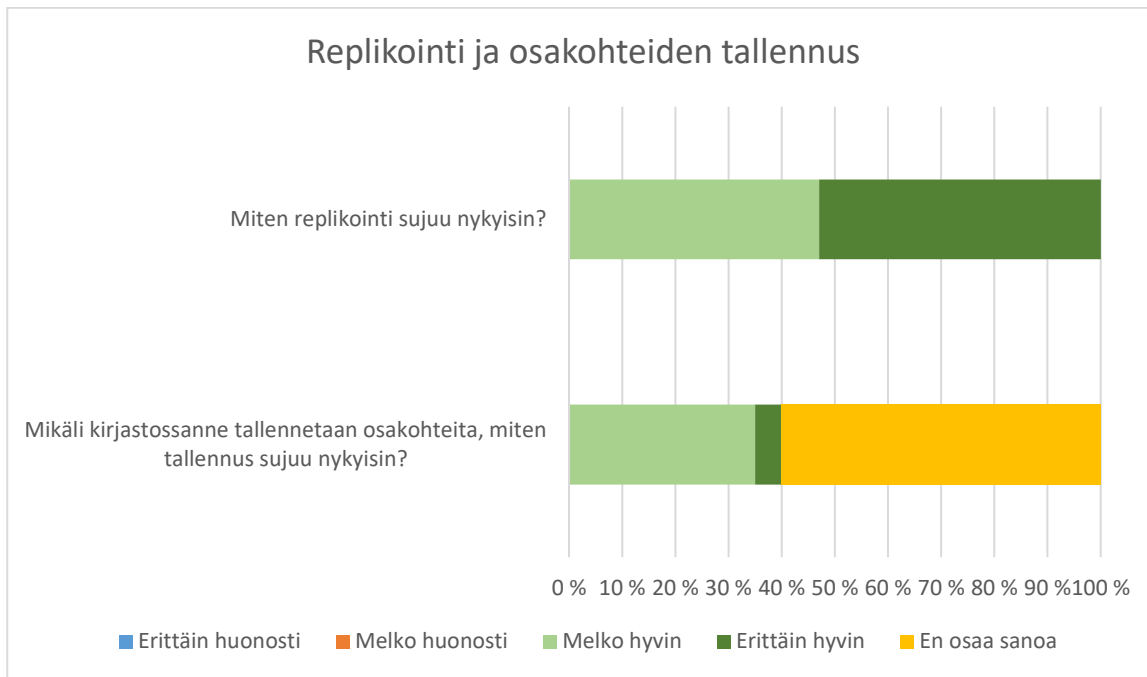
Tietueiden replikointi ja osakohteiden tallennus

Kyselyn seuraava osuus liittyi tietueiden replikointiin ja osakohteiden tallennukseen. Ensimmäisenä kysymyksenä oli, otetaanko replikoinnissa vastaan muiden kirjastojen tekemät muutokset. Myönteisesti kysymykseen vastasi 14 kirjastoa ja kielteisesti 12 kirjastoa. Vastauksissa on ristiriitaisuutta, sillä joistakin kirjastoista saatiin sekä myöntävä että kieltävä vastaus. Tähän saattaa olla syynä se, että vastaajat ovat käsittäneet kysymyksen eri tavoin. Kielteisesti vastanneita pyydettiin myös kertomaan tarkemmin, miksi muiden tekemiä muutoksia ei oteta vastaan. Useat kielteisesti vastanneista kertoivat, että he ottavat vastaan ainoastaan kansallisbibliografia Fennican tekemät muutokset.

Edelliseen kysymykseen myöntävästi vastanneita pyydettiin myös arvioimaan, miten tietueiden replikointi nykyisin sujuu. Vastaus vaihtoehdot olivat erittäin huonosti, melko huonosti, melko hyvin, erittäin hyvin ja en osaa sanoa. Tietueiden replikoinnin koettiin sujuvan hyvin eikä yhtään kielteistä arviota annettu. Kuusi vastaajista katsoi, että tietueiden replikointi sujui erittäin hyvin ja kahdeksan koki sen sujuvan melko hyvin.

Lisäksi kysyttiin, miten osakohteiden tallennus sujuu, mikäli kirjastossa tallennetaan osakohteita. Kysymykseen vastasi 26 vastaajasta 20. Seitsemän vastaajan mielestä osakohteiden tallennus sujui melko hyvin, yksi vastaajista arvioi sen sujuvan erittäin hyvin. Vastaajista 12 ilmoitti, ettei osaa sanoa, miten osakohteiden tallennus sujuu. Alla on kaavio replikoinnin ja osakohteiden tallennuksen sujumista koskevista vastauksista.

24.6.2021

Tietueiden replikoinnin ja osakohteiden tallennuksen sujumisesta sai kertoa tarkemmin ja antaa myös vapaata palautetta. Tähän vapaavalintaiseen kysymykseen vastasi 16 vastaajaa. Alla on joitakin lainauksia vastauksista.

”Replikointi hidastelee toisinaan. Osakohteiden tekeminen on sen verran työlästä, että olisi järkevää luopua osakohdesuosituksesta silloin, jos osakohteen ainoa sisältö on kappaleen nimi. Mikäli tietoja esimerkiksi nuottijulkaisuihin sisältyvistä teoksista tallennetaan enemmän, osakohteen tekeminen on paikallaan.”

”Replikoinnissa otamme vastaan vain Kansalliskirjaston kuvailijoiden tekemät muutokset.”

”Monografiaosakohteissa kankeutta tuo se, että jokaiseen osakohdetietueeseen pitää erikseen lisätä Low tag. Tähän on tulossa muutos?”

”Replikoinnin ongelmana on, vaikka emme tiedä, onko vika Kohassa, Alephissa vai niiden yhdistelmässä: Koha kääntää asiasanat niin, että Alephissa myöhemmin lisätyt asiasanat nousevat ylimmiksi Finnassa. Alephissa ja Melindassa ja aiemmin Voyagerissa ne pysyvät siinä järjestyksessä, johon kuvailija ne laittoi. Nyt jos lisää asiasanoja Alephissa sen jälkeen, kun tietue on jo replikoitu meille, niin myöhemmin lisätyt listautuvat omassa Finnassamme ensimmäisinä. Samoin suomen- ja englanninkieliset asiasanat menevät sekaisin, jos asiasanoja lisää myöhemmin. Sama tapahtuu luokkien kanssa. Tällöin vähemmän tärkeät asiasanat / luokat näyttäivät keskeisiltä.”

”Replikointi hyppää välillä pois päältä, mutta pian saatte sen takaisin, kun joku ilmoittaa asiasta. Replikoinnissa otetaan Kansalliskirjaston korjaukset, mutta siinähan tulee muutakin (ylimääräistä?)

24.6.2021

jos joku on sinne lisännyt jotain. Osakohteiden tallennus tuntuu turhalta, jos on tehty kunnollinen sisällysluettelo.”

”Replikointikonflikteihin reagoidaan sukkelasti, kiitos.”

”Replikointi sujuu jouhevasti ja ainakin oma tuntemukseni on, että replikoinnin viive olisi lyhempi kuin Voyagerissa vaikkei näin välttämättä ole.”

”Replikointi takkuua välillä. Joskus tietueet eivät replikoidu ilman näkyvää syytä. Usein tämä tapahtuu Mergeä käytettäessä. Osakohteiden kanssa pitää olla tarkkana erityisesti Mergeä käytettäessä.”

”Tarkennuksena replikointisäännöistämme, että replikointi tapahtuu vain, jos tietueen on tallentanut oma kuvailijamme, Fennican kuvailija tai Fennican load. Jos joku ehtii tallentaa jotakin oman tallennuksen ja Fennican tallennuksen välissä, myös se replikoituu. Kaikkien kirjastojen tekemät muutokset eivät siis replikoidu omaan tietokantaamme. Osakohteita ei kirjastossamme ole tallennettu.”

”Otamme vastaan musiikkiaineiston osakohteet sekä toisten kirjastojen että omien kuvailijoidemme tekeminä. Replikointi toi virheellisesti aluksi muitakin osakohteita, joita ajolla korjattiin.”

”Osakohteiden käsittely tietueita Merge+:lla yhdistettäessä on aivan toivotonta, jos osakohteita on paljon. Muuten toimii minusta hyvin.

24.6.2021

Liite **Lyyti-kyselylomake**

Kuvailutyö

1. Kuvailutyö Alephissa

	Erittäin huonost i.	Melko huonosti.	Melko hyvin.	Erittäin hyvin.	En osaa sanoa.
a. Miten kuvailutyö Alephissa sujuu? *	☐	☐	☐	☐	☐

b. Kerro tarkemmin kuvailutyön sujumisesta Alephissa.*

Avovastaus

2. Mikä on toiminut hyvin? Entä missä olisi parannettavaa? *

Avovastaus

3. Miten kuvailutyö on muuttunut Koha-kirjastojärjestelmään siirtymisen jälkeen? *

Avovastaus

4. Onko Kohan käyttöönotto on muuttanut Melindaan kuvailemienne aineistojen määrää? *

Avovastaus

5. Missä määrin ja minkälaisia verkkoaineistoja kirjastonne kuvailee Melindaan? *

Avovastaus

6. Oletteko kokeilleet FintoAI:ta (Annif-työkalua) kuvailussa Melinda-ympäristössä? Jos olette, niin millaiselle aineistolle? *

Avovastaus

Tietueiden replikointi ja osakohteiden tallennus

7. Otatteko replikoinnissa vastaan muiden kirjastojen tietueille tekemät muutokset? *

Kyllä / Ei

*Kyllä -> Miten tietueiden replikointi sujuu nykyisin? **

24.6.2021

Erittäin huonosti.	Melko huonosti.	Melko hyvin.	Erittäin hyvin.	En osaa sanoa.
☐	☐	☐	☐	☐

*Ei -> Kerro tarkemmin, miksi ette ota vastaan muiden kirjastojen tekemiä muutoksia. **
Avovastaus

8. Mikäli kirjastossanne tallennetaan osakohteita, miten tallennus sujuu nykyisin?

Erittäin huonosti.	Melko huonosti.	Melko hyvin.	Erittäin hyvin.	En osaa sanoa.
☐	☐	☐	☐	☐

9. Kerro tarkemmin tietueiden replikoinnin tai osakohteiden tallennuksen sujumisesta.
Avovastaus

Toiveet ja tarpeet

10. Suunnittelemme Koha-kirjastojärjestelmää käyttävien korkeakoulukirjastojen kuvailijoille tilaisuutta 20.4.2021. Onko teillä toivomuksia tilaisuudessa käsiteltävistä aiheista?

Avovastaus

11. Muita toiveita tai palautetta.

Avovastaus